

CULORILE NEMURIRII

de Ștefan Tita

Scrisul lui Ștefan Tita — deopotrivă cel epic ori satiric ori dramatic — ne-a obișnuit cu o discreție caracteristică a expresiei, cu refuzul accentelor dure chiar în contexte tematice ce s-ar preta la o tratare mai încrîncenată. Inspirația lui care îmbrățișează în genere un larg orizont de observare a felurilor aspecte ale realităților și relațiilor sociale, cu precădere din viața actuală, se complace statornic în tonuri estomplate, temătoare de stridente, de culori și efecte groase. O undă de lirism, adesea poate minor, dar, prin aceasta chiar, de largă radiație, un patos sentimental, catifelat, sfios, nu de a privi, dar de a semnala adevărul, patinează ca o pecete a omeniei această inspirație. *Culorile nemuririi* — cea mai recentă lucrare a sa — închegare dramatică a unui poem închinat memoriei pictorului Constantin Daniel Rosenthal (căzuș, alături de Bălcescu, Eliade, Rosetti, Negulici, Iscovescu, la fapta revoluționară de la 1848, și victimă eroică a statorniciei în convingerile sale revoluționare și după frângerea revoluției) — ne întâmpină în chip subliniat cu aceste daruri, pînă azi mai mult adiacent (sau subteran) comunicate.

În adevăr, dominante în tablourile care ne pun în față ultimii ani și ultimele clipe (de tortură fizică și morală) ale eroului-artist, nu sînt atît *argumentele* dramatice ale consecvenței lui atitudinii și convingeri politice: dragostea pe care și-o sacrifică, ispitele fals „liberatoare” pe care le respinge, tragedia filială și familială pe care o depășește, „logica” aparentă dar dezarmantă a împrejurărilor, pe care o anulează prin logica istoriei care-i dictează rectitudinea și conștiința demnității, sînt mai puțin praguri demonstrative ale unui drum și ale unui destin, cît sînt trăsături în acțiune, ale unui caracter. A cărui înaltă și înălțătoare fermitate se manifestă nu în gesticulație, nu în retorică, nu în acte cu orice preț exemplare, ci în mărturisirea continuă a deciziei, și ea străină de orice ostentație sau poză, de a se păstra, chiar în condițiile prăbușirii, nepătată în fața istoriei, împăcată cu sine și cu lumea convingerilor lui. Este în acest fel de a vedea eroismul, în acest fel stînjinit de izbucniri grandilocvente, nu doar semnul distinctiv al unui anumit mod expresiv al scriitorului; este și trimiterea

scriitorului spre expresia reală, prin excelență discretă, a ideii de eroism. *Culorile nemuririi*, dacă fac aluzie la arta și penelul celui ce ne-a lăsat zugrăvit simbolul „României rupindu-și cătușele” și, în chipul Mariei Rosetti, al „României revoluționare”, fac aluzie și la aceste culori ale discreției cu care eroul își învăluie fermitatea opțiunii și conștiinței sale de om dăruit cauzei umane.

Sintem așadar în fața unui poem dramatic, a cărni construcție, structurată mai puțin pe coliziuni ca atare, cît pe o succesiune de stări conflictuale (demonstrative), a fost pusă în scenă la T.E.S. cu acurateță și cu o probă înțelegere și valorizare a textului, de către tinărul regizor Adrian Lupu. Nota și liniile de epocă ale decorului (Diana Ioan Popov), care închipuie interiorul pictorului la Graz, respectă și ele această tonalitate, cu toate că se integrează anevoie, forțat, tablourilor care înfățișează, rînd pe rînd, galeriile Muzeului de Artă din Viena, casa părintească și locul de tortură și moarte al eroului.

Drumul final către nemurire al pictorului Rosenthal l-a străbătut cu necesară economie gestică și retorică Carol Marcovici, deopotrivă în elanurile iubirii ce poartă Sidoniei (Beatrice Abramovici): amestec de candoare și respect temător, în calmul rece cu care întâmpină capriciile diversionist amoroase ale aristocratei Lil Barsony (Marietta Neumann: ținută nu lipsită de stil și rafinement, în tandem apropiere de o mamă prăbușită în orbire și însingurare (Seidy Glück: măiestrie consumată în construirea durerii dezarmate și a nădejzilor striate de indoilei), în înfruntarea convingerilor sale cu „rațiunile” oportuniste ale abjurării (Unchiul Bernard: Mano Rippel — o caldă compoziție tincturată de umor; contele Appony: Radu Cristea — glacial contur al unei amăgitoare fețe de inchișitor modern, încadrat din păcate, de o figurație de zbir, neadecvat grotesc costumată). Apariții episodice care se rețin de asemenea: Irina Dall (în gazda lui Rosenthal), Bebe Bercovici (în dublul rol al amicului Lübke și al amicului Voinescu), au implinit cu utilitate imaginea (uneori, poate prea inhibată, de aceea rigidă în ansamblu) a acestui omagial medalion dramatic închinat unei figuri revoluționare, dar și marilor virtuți și resorturi ale omeniei pe care ea o transmite actualității.

Fl. T.

